

หัวข้อเค้าโครงเรื่องของผลงาน

1. ชื่อผลงาน การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร
กรณีศึกษา ตำบลหนองสนธิ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์

2. บทนำ/ความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับต่างๆ ตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน เช่น การกำหนดเขตการใช้ที่ดินระดับตำบล การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับต่างๆ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จพร้อมทั้งประกาศใช้ จากนั้นจึงขับเคลื่อนให้หน่วยงานต่างๆ นำแผนการใช้ที่ดินดังกล่าวในการวางแผนพัฒนาในพื้นที่ พบว่าแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำขึ้นไม่เกิดการขับเคลื่อนแผน เนื่องจากการจัดทำแผนโดยเร่งด่วนตามนโยบาย ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ทำให้แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลไม่ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงเกิดแนวคิดการจัดทำแผนการใช้ที่ดินด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ มีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดสุรินทร์ได้คัดเลือกตำบลหนองสนธิ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกร เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการจากเกษตรกร และข้อเสนอแนะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับการจัดทำฐานข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจระดับตำบล โดยวิเคราะห์ร่วมกับนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจกรมพัฒนาที่ดิน สนับสนุนและใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบในพื้นที่อย่างเป็นระบบ เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ สภาพพื้นที่และศักยภาพการผลิตทางการเกษตร ตำบลหนองสนธิ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์
- 3.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของพื้นที่โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3.3 เพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ขอบเขตการศึกษา

- 4.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ ตำบลหนองสนธิ อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์
- 4.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ดำเนินการ ข้อมูลทรัพยากรดินและสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน การประเมินคุณภาพที่ดิน การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน (Participatory Rual Appraisal: PRA) การจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน (PRA) และการนำไปสู่การปฏิบัติ
- 4.3 ขอบเขตเชิงเวลา ตั้งแต่เดือนมีนาคม – กันยายน 2564

5. ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินการ

ระยะเวลา ตั้งแต่เดือนมีนาคม – กันยายน 2564

สถานที่ดำเนินการ ตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์

6. ผู้ดำเนินการ

6.1 ชื่อ-นามสกุล นางนิภารัตน์ ตรีกุลพงษ์ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ มีหน้าที่เขียนเสนอโครงการ ติดต่อบริษัทเอกชน จัดประชุม รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และนำเสนอแก่ชุมชนให้เกิดการรับรู้และการนำไปใช้ รับผิดชอบดูแลงานโครงการ ปฏิบัติงานร้อยละ 75

6.2 ชื่อ-นามสกุล นางสาวสยาม ไชยทิพย์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน มีหน้าที่สนับสนุนข้อมูลการสำรวจดิน ข้อมูลแผนที่ต่างๆ ในพื้นที่ดำเนินการ ปฏิบัติงานร้อยละ 20

6.3 ชื่อ-นามสกุล นายธีระวัฒน์ จันทะกา ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร มีหน้าที่สนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการวิจัย ปฏิบัติงานร้อยละ 5

7. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลดินโดยการเก็บตัวอย่างดิน และข้อมูลสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน

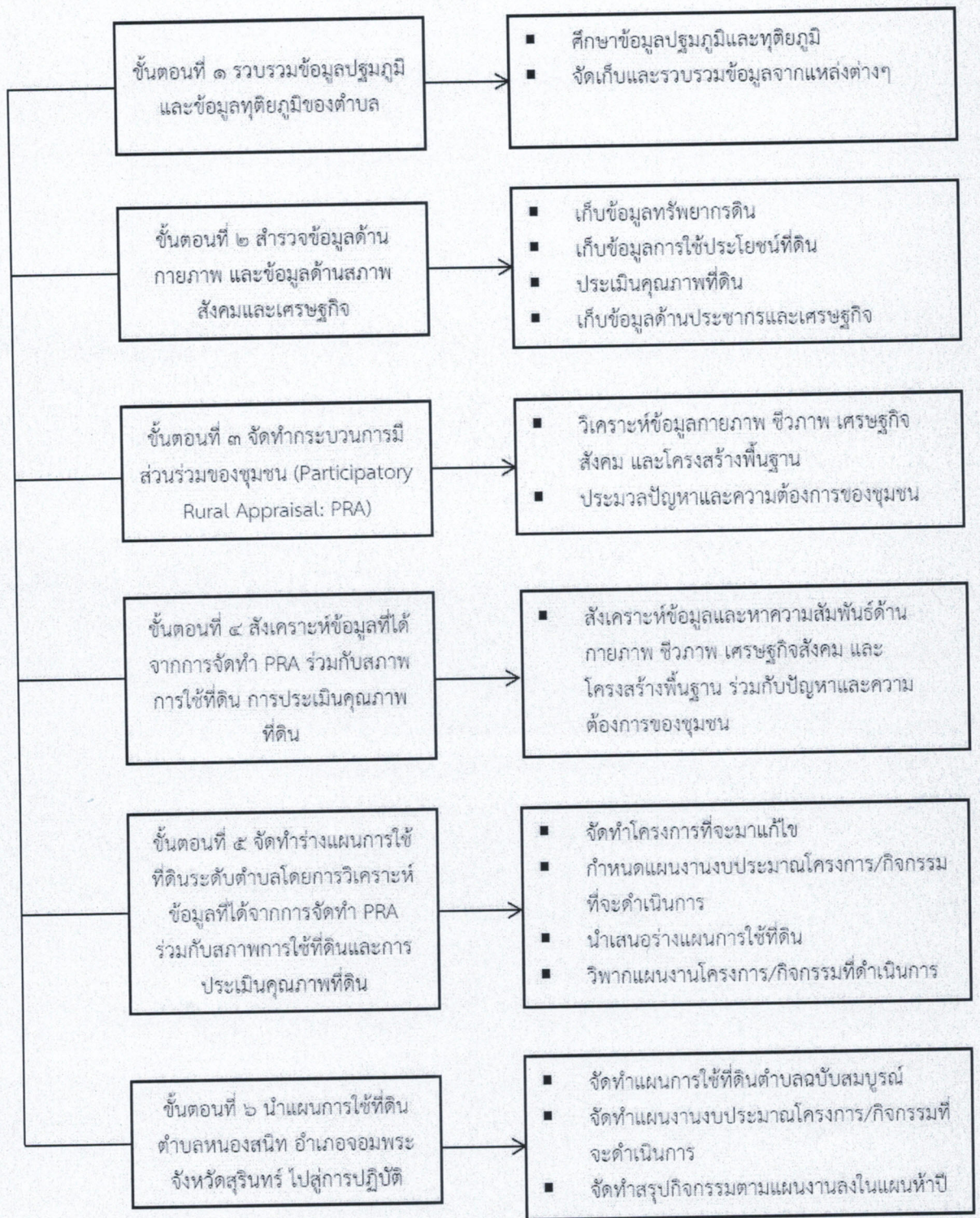
ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลปริมาณน้ำฝน สภาพภูมิอากาศ จากกรมอุตุนิยมวิทยา ข้อมูลด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจ จากกรมการพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 ครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ 5 ราย และผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้านในตำบลหนองสนธิ จำนวน 50 ราย

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดินและการประเมินคุณภาพที่ดิน หาความสัมพันธ์ด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคม โครงสร้างพื้นฐานร่วมกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำร่างแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การประเมินคุณภาพที่ดิน และนำเสนอร่างแผนการใช้ที่ดินและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อร่างแผนการใช้ที่ดิน จำนวน 1 ครั้ง โดยมีเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองสนธิ และผู้นำชุมชนเป็นผู้เข้าร่วมรับฟัง

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

8. ผลการวิเคราะห์/ผลการศึกษา

1. จากการศึกษาข้อมูลทรัพยากรดินพบว่า สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงลูกคลื่นลอนลาด มีการระบายน้ำดี สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาข้าวและพืชไร่เป็นบางส่วน จากการประเมินคุณภาพที่ดินร่วมกับสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินพบว่า มีชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) สำหรับปลูกข้าว และมีชั้นความเหมาะสมปานกลาง (S2) และ ไม่เหมาะสม (N) สำหรับปลูกพืชไร่

2. จากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานราชการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาหลักที่พบมากในพื้นที่อยู่ 6 ประการ คือ

(1) การจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในปัจจุบัน

(2) การปรับปรุงบำรุงดิน

(3) การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

(4) การจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสดเพื่อปลูกหลังนา

(5) ต้องการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อผลิตอาหารปลอดภัย ซึ่งรายได้ของเกษตรกรตำบลหนองสนิทส่วนใหญ่มาจากพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลหนองสนิทในปัจจุบัน คือ ข้าวหอมมะลิ และการทำปศุสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโคและกระบือ

3. สามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองสนิท อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ได้ออกเป็น

4 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่เกษตรกรรม เขตพื้นที่คงสภาพป่าไม้นอกเขตป่าตามกฎหมาย พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และพื้นที่แหล่งน้ำ

9. สรุปและข้อเสนอแนะ

9.1 สรุป

จากการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหนองสนิท อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน PRA ทำให้เกษตรกรและชุมชนได้เข้าใจถึงสภาพปัญหาทางการเกษตรที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง เกิดการตื่นตัว และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันแก้ปัญหาดังกล่าว สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนกำหนดแนวทางแก้ไข กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9.2 ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานภาครัฐหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญในการสร้างเวทีประชาคม การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดทำแผนพัฒนาโครงการต่างๆ ทั้งด้านการตัดสินใจ การวางแผนงาน การดำเนินการ และการประเมินผล เพื่อให้แผนพัฒนาโครงการต่างๆ เกิดประโยชน์กับชุมชนสูงสุด

10. ประโยชน์ที่ได้รับ

10.1 เกษตรกรมีการใช้ที่ดินในตำบลหนองสนิท อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับศักยภาพที่ดิน

10.2 เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินในการพัฒนาชุมชนต่อไป

10.3 สนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการการใช้ที่ดินระดับตำบล เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางนิภารัตน์ ตระกูลพงษ์)

ผู้เสนอผลงาน

วันที่ ๑๙ / ตุลาคม / 2564

ขอรับรองว่าสัดส่วนหรือลักษณะงานในการดำเนินการของผู้เสนอข้างต้นถูกต้องตรงกับความ
จริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นายธีระวัฒน์ จันทะกา)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่ ๑๙ / ตุลาคม / 2564

ลงชื่อ.....

(นางสาวสยาม ไชยทิพย์)

ผู้ร่วมดำเนินการ

วันที่ ๒๐ / ตุลาคม / 2564

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความ เป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ.....

(นางปิ่นเพชร ดีล้อม)

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์

วันที่ ๑๙ / ตุลาคม / 2564

(ผู้บังคับบัญชาที่ควบคุมดูแลการดำเนินการ)

ลงชื่อ.....

(นายชาติชาย ประสาระวัน)

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3

วันที่ ๒๐ / ตุลาคม / 2564

ข้อเสนอแนวความคิดการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน

ของ นางนิภารัตน์ ตระกูลพงษ์

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ ๖๓๐
สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓

๑. เรื่อง แนวทางในการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ในระดับพื้นที่

๒. หลักการและเหตุผล

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล จังหวัดสุรินทร์ได้คัดเลือกตำบลหนองสนธิ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ เป็นตำบลนำร่อง โดยสถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์ได้ให้ความสำคัญต่อโครงการดังกล่าว เพื่อสนับสนุนให้ตำบลหนองสนธิสามารถพัฒนาศักยภาพในการผลิต ยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งตำบลหนองสนธิยังเป็นพื้นที่ที่ได้เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ จึงกำหนดแผนงานงานโครงการต่างๆ ตามภารกิจกรมพัฒนาที่ดิน มาช่วยสนับสนุนและใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

สถานีพัฒนาที่ดินสุรินทร์ ให้ความสำคัญกับแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลดังกล่าว จึงมีแนวความคิดในการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลและเป็นรูปธรรม ดังนั้น เพื่อให้แผนฯ เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องได้รับการขับเคลื่อนและผลักดันจากทุกภาคส่วนที่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้เกิดการบูรณาการในทุกกระดับ

๓. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

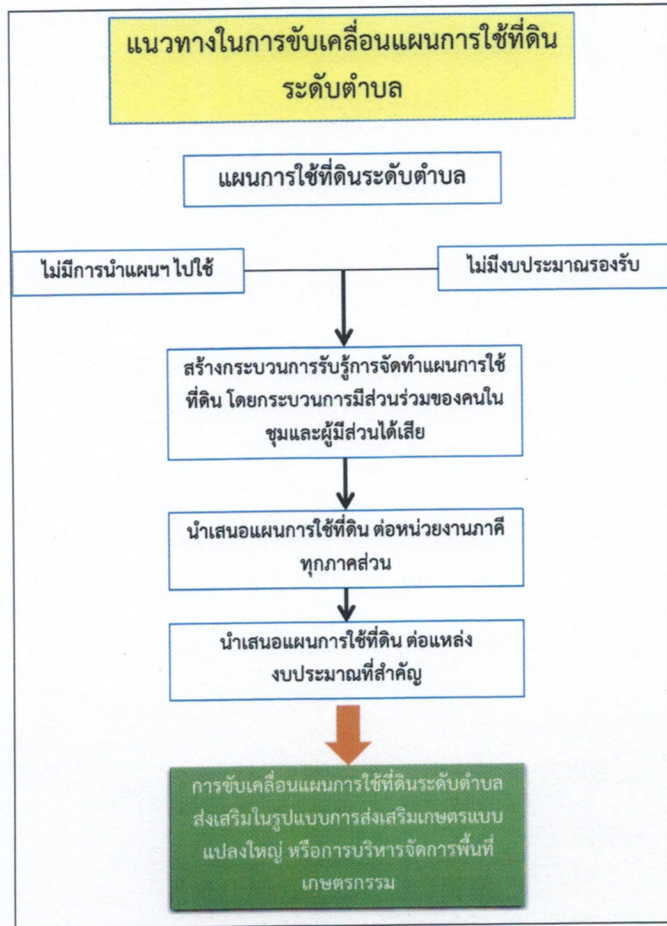
แนวความคิดและข้อเสนอ แนวทางการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล มีดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของแผน และพร้อมผลักดันแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติ โดยการบรรจุแผนงานตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน

๒. การนำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในการผลักดันแผนฯ ให้ถูกขับเคลื่อนต่อไป

๓. นำเสนอแผนการใช้ที่ดินผ่านคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด นำเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้เห็นถึงความสำคัญของแผนฯ เพื่อให้มีน้ำหนักในการขอสนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนแผนงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้

๔. การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล มีการส่งเสริมในรูปแบบระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ หรือการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมภายใต้โครงการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม (Agri-Map) ต่อไป

ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขในการขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล มีดังนี้

๑. การติดต่อประสานงานหน่วยงานในการจัดประชาคมในพื้นที่ให้ตรงกันทุกหน่วยงาน ดำเนินการได้ยาก เนื่องจากทุกหน่วยงานมีภารกิจที่ต้องดำเนินการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนการดำเนินงานล่วงหน้า และติดต่อประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนเวลาดำเนินการให้เหมาะสม
๒. การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ในบางแผนงานอาจดำเนินการไม่ได้ตามแผน เนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับจัดสรร จึงจำเป็นต้องจัดทำแผนสำรองไว้เพื่อเป็นแผนรองรับต่อไป

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ ทรัพยากรดิน และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และสามารถใช้อย่างได้หลากหลายยิ่งขึ้นและยั่งยืน
๒. ขยายและพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตรด้านต่างๆ ในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพในการผลิตที่สูงขึ้น และมีคุณภาพได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง พร้อมพัฒนาระบบการค้าที่เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากยิ่งขึ้น
๓. ส่งเสริมสนับสนุนสร้างอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองสนธิ อำเภोजอมพระ ทั้งภาคเกษตรอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอื่นๆ เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรโดยเฉลี่ยให้พอเพียงต่อการเลี้ยงดูครอบครัว และมีรายได้ที่มั่นคงต่อเนื่อง

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ร้อยละของกิจกรรมที่ดำเนินการได้ตามแผนอย่างน้อยร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่

ลงชื่อ.....
(นางนิภารัตน์ ตระกูลพงษ์)

ผู้ขอประเมิน
วันที่ ๑๙ / ตุลาคม / ๒๕๖๔

ความเห็นของผู้บังคับบัญชาระดับกอง หรือสำนัก
(ระบุความเห็น) .....

นางสาวกมลทิพย์ อธิษฐานใจ

ลงชื่อ.....
(นายชาติชาย ประสาระวัน)

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓
วันที่ ๒๐ / ตุลาคม / ๒๕๖๔